HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

תלמיד חכם שנידה לכבודו. כגון פירשתי למעלה[ח]: **עניד (ליניס) דינא נפשיה.** לתמר ליה את מחייבת לי הכי והכי: **דפסיקא ליה.** שודאי הוא לו ולא פקפק: **סנו שומעניה.** שיזכיין עליו שמועות לעות: **לריכי ליה רבנן.** לתלמידיה להוה רבהון: **ואם נאו אל יבקשו פורס.** הוזיל וסנו שומעניה הא דלריכי ליה רבנן לאו כלום הוא דמוטב דלא ילפי מיניה: **אמת ויסיו.** האי מנוחה נמי בהדייהו: **מאי דקתן.** כלומר היכי מתרמי דעל האי סגנא מנוחה הוא לבישראל ולא לכהן ולוי: **ומרקיה אחמתיה.** נאכו אחמתו ויש מפרשים מדה כנגד מדה משום דנחמד בזנות: **ולא** קיבלוהו. דהדרא ליה עכנא: **דעבר אדרבי אילעאי.** ולכך לא קיבלוהו אע"פ שהיה תלמיד חכם ויו"ג דעבד כר' אילעאי ומשום הכי קיבלוהו דייני:

אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו. וכתב ר"ח חס ושלום לא הותר לו לעשות עבירה אלא ע"י כן יכנע לבו בפ"ק דקדושין (דף מ. ושם) פירשתי:

נידוי מי נתחייבתי לך. אע"פ שאמתין נעבור ממון כדאמרינן לעיל (דף יח.) הני מילי לממונו' אבל שהיה לו לקרותו לב"ד תחילה שמא יפרע ועוד דבב"ד נמי לריך שני וחמישי ושני כדפירשתי לעיל וכדאמעמע בפרק הגוזל בתרא (ב"ק דף קיג.) ולא דמי לאיסורא[ט] (דמכין) לאלתר כדאמר[י] בהוזה גבוה דקאכל תמרי שנשבו בשבת וכן [ביח] פרק הלד (עירובין דף פג.) ובשם רבינו שמעתי שהיו רגילין בחותו מקום שמוכלין בחילוות וותן דמיס והשתא לא היו עוברים על הגזל:

משמית נפשיה. משום לער שלריך לנדות ת"ח ת"ש כדי שיהא זכור להתיר והא דלא התיר לאחירו כדאמרינן בשבועות פרק קמא (דף י.) יפה לאלי ויכפר על החייב לכך עוד כשיתיר לאחירו שיהא הוא מותר קודם שלא

תלמיד שנידה לכבודו נדויו נידוי דתניא[ח] מנודה לרב מנודה לתלמיד מנודה להלמיד אינו מנודה לרב מנודה הא לכולי עלמא מנודה למאי[ט] אי [א] במילי דשמיא[ו] אין חכמה ואין תבונה ואין עלה לנגד ה' אלא לאו לכבוד עלמו אמר רב יוסף צורבא מרבנן[ב] עביד דינא לנפשיה במילתא דפסיקא ליה[ג] ההוא צורבא מרבנן דהוו סנו שומעניה א"ר יהודה היכי ליעביד לשמתיה צריכי ליה רבנן לא לשמתיה קא מיתחיל שמא דשמיא א"ל לרבב"ח מידי שמיע לך בהא א"ל הכי א"ר יוחנן[ג] מאי דכתיב [ב] כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' לבאות הוא[ד] אם דומה הרב למלאך ה' יבקשו תורה מפיו ואם לאו אל יבקשו תורה מפיו שמתיה רב יהודה לסוף איחלש רב יהודה אתו רבנן לשיולי ביה ואתא איהו נמי בהדייהו כד חזייה רב יהודה חייך אמר ליה לא מסתייך דשמתיה להההוא גברא אלא אחוכי נמי חייך בי א"ל לאו בדידך מחייכנא אלא דכי אזלינא להההוא עלמא בדיחא דעתאי דאפילו לגברא כוותך לא חניפי ליה נח נפשיה דרב יהודה אתא לבי מדרשא אמר להו שרו לי אמרו ליה רבנן גברא דחשיב כרב יהודה ליכא הכא דלישרי לך אלא זיל לגביה דר' יהודה נשיאה דלישרי לך אזל לקמיה א"ל לר' אמי פוק עיין בדיניה אי מיבעי למישרא ליה שרי ליה עיין ר' אמי בדיניה סבר למישרא ליה עמד ר' שמואל בר נחמני על רגליו ואמר ומה שפחה של בית רבי לא נהגו חכמים קלות ראש בנידויה שלש שנים יהודה חבירינו על אחת כמה וכמה א"ר זירא מאי דקמן דאתא האידנא האי סבא בבי מדרשא דהא כמה שני לא אתא ש"מ לא מיבעי למישרא ליה לא שרא ליה נפק כי קא בכי ואזיל אתא זיבורא וטרקיה אאמתיה ושכיב עיילוהו למערתא דחסידי ולא קיבלוהו עיילוהו[ה] למערתא דדייני וקיבלוהו מ"ט דעבד כר' אילעאי דתניא[ט] ר' אילעאי אומר אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו ילך למקום שאין מכירין אותו וילבש שחורים ויתעטף שחורים ויעשה מה שלבו חפץ ואל יחלל שם שמים בפרהסיא שפחה של בית רבי מאי היא דאמתא דרבי חזיתיה להההוא גברא דהוה מחי לבנו גדול ה' אמרה ליהוי ההוא גברא בשמתא דקעבר משום[3] ולפני עור לא תתן מכשול דתניא ולפני עור לא תתן מכשול במכה לבנו גדול הכתוב מדבר ריש לקיש הוה מנטר פרדיסא אתא ההוא גברא וקאכיל תאיני רמא ביה קלא ולא אשגח ביה אמר ליהוי ההוא גברא בשמתא א"ל אדרבה ליהוי ההוא גברא בשמתא אם ממון נתחייבתי לך נידוי מי נתחייבתי לך אתא לבי מדרשא[ו] א"ל שלו נידוי שלך אינו נידוי ומאי תקנתיה זיל לגביה דלישרי לך לא ידענא ליה אמרו ליה זיל לגבי נשיאה דלישרי לך דתניא[ז] נידוהו ואינו יודע מי נידהו ילך אצל נשיא ויתיר לו נדויו[ס] אמר רב הונא באושא התקינו אב בית דין שסרח אין מנדין אותו אלא אומר לו[4] הכבד ושב בביתך חזר וסרח מנדין אותו מפני חילול השם ופליגא דריש לקיש[ד] דאמר ריש לקיש[ח] תלמיד חכם שסרח אין מנדין אותו בפרהסיא שנאמר[5] וכשלת היום וכשל גם נביא עמך לילה כסהו כלילה[ט] מר זוטרא חסידא כי מיחייב צורבא מרבנן שמתא ברישא משמית נפשיה והדר משמית לדידיה כי הוה עייל באושפיזיה שרי ליה לנפשיה והדר שרי ליה לדידיה[י] אמר רב גידל אמר רב[יא] ת"ח מנדה לעצמו ומיפר לעצמו אמר רב פפא תיתי לי דלא שמיתי צורבא מרבנן מעולם אלא כי קא מיחייב צורבא מרבנן שמתא היכי עביד כי הא[יו] דבמערבא[יו] מימנו אנגידא דצורבא מרבנן ולא מימנו אשמתא מאי שמתא אמר רב שם מיתה ושמואל אמר שממה יהיה ומהניא ביה כי טיחיא בתנורא ופליגא דריש לקיש דאמר ריש לקיש כשם שנכנסת במאתים וארבעים ושמונה איברים כך כשהיא יוצאה יוצאה ממאתים וארבעים ושמונה איברים כשהיא נכנסת דכתיב[6] והיתה העיר חרם חרם בגימטריא מאתים וארבעים ושמונה הוו כשהיא יוצאה דכתיב[7] ברוגז רחם תזכור רחם בגימטריא הכי הוו אמר רב יוסף שדי שמתא אגנובתא דכלבא ואיהי דידה עבדה דההוא כלבא דהוה אכיל מסאני דרבנן ולא הוו קא ידעי מנו ושמתו ליה איתלי ביה נורא בגנובתיה ואכלתיה ההוא אלמא דהוה קא מצער ליה להההוא צורבא מרבנן אתא לקמיה דרב יוסף א"ל זיל שמתיה א"ל מסתפינא מיניה אמר ליה שקילי פתיחא עליה כל שכן דמסתפינא מיניה א"ל שקליה אחתיה בכדא ואחתיה

קלא ולא אשגח ביה אמר ליהוי ההוא גברא בשמתא א"ל אדרבה ליהוי ההוא גברא בשמתא אם ממון נתחייבתי לך נידוי מי נתחייבתי לך אתא לבי מדרשא[ו] א"ל שלו נידוי שלך אינו נידוי ומאי תקנתיה זיל לגביה דלישרי לך לא ידענא ליה אמרו ליה זיל לגבי נשיאה דלישרי לך דתניא[ז] נידוהו ואינו יודע מי נידהו ילך אצל נשיא ויתיר לו נדויו[ס] אמר רב הונא באושא התקינו אב בית דין שסרח אין מנדין אותו אלא אומר לו[4] הכבד ושב בביתך חזר וסרח מנדין אותו מפני חילול השם ופליגא דריש לקיש[ד] דאמר ריש לקיש[ח] תלמיד חכם שסרח אין מנדין אותו בפרהסיא שנאמר[5] וכשלת היום וכשל גם נביא עמך לילה כסהו כלילה[ט] מר זוטרא חסידא כי מיחייב צורבא מרבנן שמתא ברישא משמית נפשיה והדר משמית לדידיה כי הוה עייל באושפיזיה שרי ליה לנפשיה והדר שרי ליה לדידיה[י] אמר רב גידל אמר רב[יא] ת"ח מנדה לעצמו ומיפר לעצמו אמר רב פפא תיתי לי דלא שמיתי צורבא מרבנן מעולם אלא כי קא מיחייב צורבא מרבנן שמתא היכי עביד כי הא[יו] דבמערבא[יו] מימנו אנגידא דצורבא מרבנן ולא מימנו אשמתא מאי שמתא אמר רב שם מיתה ושמואל אמר שממה יהיה ומהניא ביה כי טיחיא בתנורא ופליגא דריש לקיש דאמר ריש לקיש כשם שנכנסת במאתים וארבעים ושמונה איברים כך כשהיא יוצאה יוצאה ממאתים וארבעים ושמונה איברים כשהיא נכנסת דכתיב[6] והיתה העיר חרם חרם בגימטריא מאתים וארבעים ושמונה הוו כשהיא יוצאה דכתיב[7] ברוגז רחם תזכור רחם בגימטריא הכי הוו אמר רב יוסף שדי שמתא אגנובתא דכלבא ואיהי דידה עבדה דההוא כלבא דהוה אכיל מסאני דרבנן ולא הוו קא ידעי מנו ושמתו ליה איתלי ביה נורא בגנובתיה ואכלתיה ההוא אלמא דהוה קא מצער ליה להההוא צורבא מרבנן אתא לקמיה דרב יוסף א"ל זיל שמתיה א"ל מסתפינא מיניה אמר ליה שקילי פתיחא עליה כל שכן דמסתפינא מיניה א"ל שקליה אחתיה בכדא ואחתיה

[סמ] [א] מיי' פ"ו מהל' ת"ת הל"ב ט"ז טוש"ע יו"ד סימן שלב סעיף ז:
סמ ב מיי' פ"ג מהל' סנהדרין הלכה יב טוש"ע ח"מ סימן ד:
ע ג מיי' פ"ו מהל' ת"ת הל' יד וש"ו הלכה ה טוש"ע יו"ד סימן שלב סעיף מב וסעיף מג:
ד [מיי' פ"ד מהלכות ת"ת הל' ו טוש"ע יו"ד סי' רמו סעיף ח]:
עא ה מיי' פ"ו מהלכות ת"ת סה ו"ו מהל' ממרים הלכה ט טוש"ע יו"ד [סי' רמ] סעי' כז וסי' שלב סעיף מג:
עב ו מיי' פ"ו מהלכות ת"ת סה. טוש"ע שם סעיף לט וסעיף מג:
עג ז מיי' שם פ"ו הל' י:
עד ח מיי' שם הל' ו טוש"ע שם סעי' מב:
עה ט מיי' שם הלכה יא טוש"ע שם סעי' לג:
עו י מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעי' מב:

תורה אור השלם

1. אֵין חָכְמָה וְאֵין תְּבוּנָה
וְאֵין עֵצָה לְנֶגֶד יְיָ׃
משלי כא ל
2. כִּי שִׂפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ
דֵּעַת וְתוֹרָה יְבַקְּשׁוּ מִפִּיהוּ
כִּי מַלְאַךְ יְיָ צְבָאוֹת הוּא׃
מלאכי ב ז
3. לֹא תַקְלֵל חֵרֵשׁ וְלִפְנֵי
עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל וְיָרֵאתָ
מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְיָ׃
ויקרא יט יד
4. הֲבֵה הַכִּיתָ אֶת אֱדוֹם
וַתִּשָּׂאֲךָ לִבֶּךָ הַכְבֵּד וְשֵׁב
בְּבֵיתֶךָ וְלָמָּה תִתְגָּרֶה בְרָעָה
וְנָפַלְתָּה אַתָּה וִיהוּדָה
עִמָּךְ׃
מלכים ב יד י
5. וְכָשַׁלְתָּ הַיּוֹם וְנִכְשַׁל גַּם
נָבִיא עִמָּךְ לָיְלָה וְדָמִיתִי
אִמֶּךָ׃
הושע ד ה
6. וְהָיְתָה הָעִיר חֵרֶם הִיא
וְכָל אֲשֶׁר בָּהּ לַייָ רַק רָחָב
הַזּוֹנָה תִּחְיֶה הִיא וְכָל אֲשֶׁר
אִתָּהּ בַּבַּיִת כִּי הֶחְבֵּאתָה
אֶת הַמַּלְאָכִים אֲשֶׁר
שָׁלָחְנוּ׃
יהושע ו יז
7. יְיָ שָׁמַעְתִּי שִׁמְעֲךָ יָרֵאתִי
יְיָ פָּעָלְךָ בְּקֶרֶב שָׁנִים חַיֵּהוּ
בְּקֶרֶב שָׁנִים תּוֹדִיעַ בְּרֹגֶז
רַחֵם תִּזְכּוֹר׃
חבקוק ג ב

הגהות הב"ח

(ח) רש"י ד"ה מה שלנו כו' ומ"ש לן רבי. ע"ב ולפ"ז ס"ק מ"ט קלונהו וכ"ה במקנ"ס פרס"י: (ט) ד"ה הכבד כו' ליעבד מחמיע. ע"ב וכן משמע פ' הקדל במלכים ב יד:

גליון הש"ס

גמ' **אי במילי דשמיא.** עיין תוס' סנהדרין דף ז ע"ב ד"ה מפקינא: **שם** למערתא דדייני וקיבלוהו. עי' שבת דף י ע"ב תוס' ד"ה מי מיכן: **שם אמר רב הונא באושא** התקינו. בב"מ פ"ז ה"ב מהל' מ"ת הגזילות ה"ב עיין מ"ש רס סוי"ם:

מוסף רש"י

הובא בעמוד קודם

רבינו חננאל

תלמיד חכ' שנידה לכבודו נידוהו נידוי. דדייק מדתניא מנודה לתלמיד אינו מנודה לרב לבדו, הא לכולי עלמא מנודה. והני מילי לכבוד עצמו, אבל במילי דשמיא אין חכמה ואין תבונה לנגד ה'. אמר רב יוסף צורבא מרבנן עביד דינא לנפשיה, במלתא דפסיקא ליה. כגון הקורא לחבירו עבד יהא בנידוי, וכיוצא בו. ההוא צורבא מרבנן דהוה סני שומעניה, שהיה שם שמים מתחלל על ידו. כגון הא דגרסינן בסוף יום הכיפורים מי שיש בידו חילול השם, יצחק דבי ר' אמי אמר כל שחביריו מתביישין משמועתו, היכי דמי דאמרי שרא ליה מריה לפלוני. אבל הא דאמר רב כגון אנא דשקילנא בישרא כו', ודאמר ר' יוחנן כגון אנא דאי מסגינא ד' אמות בלא תורה ובלא תפילין. על עצמם בלבד אמרו ולא על זולתם, שהיו מחמירין הרבה על עצמם, הלא תראה שכל אחד כך אמר כגון אנא, אבל כולי עלמא כדאמרן. וכגון אלישע אחר שהיה מתעסק בספרי מינים ושותה במימי זמר, כדגרסינן זמר יוצני לא פסק מביתו. אמרו עליו על אחר שהיה עומד מבית המדרש הרבה ספרי מינים היו נושרין לו מחיקו. וגרסינן נמי השותה במימי זמר כו'. וכל צורבא מרבנן דהכי עובדיה, מתקרי סנו שומעניה. **ואמר** רב יהודה בההוא צורבא מרבנן דהוו סני שומעניה כדאמרן, היכי נעביד ביה, נישמתיה, צריכי ליה רבנן, לא נשמתיה, קא מתחלל שם שמים. אמר ליה רבה בר בר חנה, הכי אמר ר' יוחנן, מאי דכתיב כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה נידוי שלך אינו נידוי, זיל לגבי נשיאה דלישרי לך. דתניא נידוהו ואינו יודע מי נידהו ילך אצל נשיא ויתיר לו. **ירושלמי** הדא אמרה המנדה למי שאינו צריך וחזר הוא ונידהו, נידוי השני נידוי. **אמר רב הונא** באושא התקינו אב בית [דין] ששרח אין מנדין אותו, אלא או[מרים] לו הכבד ושב בביתך, חזר וסרח מנדין אותו מפני חילול השם. **ריש לקיש** אמר תלמיד ששרח אין מכבין אותו בפרהסיא. שנאמר וכשלת היום וכשל גם נביא עמך לילה, כסהו כלילה. **אמר רב** תלמיד חכמים מנדה לעצמו ומיפר לעצמו. **מר זוטרא** חסידא, כי הוה מתחייב תלמיד חכמים נידוי הוה משמת נפשיה ברישא והדר משמת ליה, וכד הוה עייל לביתיה הוה **ז)** שרי ליה ברישא והדר שרי לנפשיה. **אמר רב** פפא תיתי לי דלא שמיתנא צורבא מרבנן מעולם. כי הא

ז) לפנינו הגי' להיפך דשרי ליה לנפשיה בתחלה ולמנם גירסת רבינו נכונה יותר ועי' בתוס' ד"ה משמית ודו"ק.